

सूर्योदय नगरपालिकाको चियाबारी पदमार्ग निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८२

स्वीकृत मिति: २०८२ १०५ १९२

प्रस्तावना: नेपालको संविधान र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले निर्दिष्ट गरेको स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रभित्रको पर्यटन पूर्वाधार विकास र व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य सञ्चालन गर्न "पदमार्गमा आधारित पर्यटन विकास परियोजना (TTDP)" अन्तर्गत सूर्योदय नगरपालिकाको रमणीय चियाबारी क्षेत्रमा हुने चियाबारी पदमार्गको दिगो सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गरी स्थानीय समुदायको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन आवश्यक देखिएकोले सूर्योदय नगरपालिकाको प्रशासकीय कार्यविधि नियमित गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ४ बमोजिम कार्यपालिका बैठकबाट यो कार्यविधि जारी गरिएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस कार्यविधिको नाम "सूर्योदय नगरपालिकाको चियाबारी पदमार्ग निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८२" रहेको छ ।
(२) यो कार्यविधि सूर्योदय राजपत्रमा प्रकाशन भएपछि प्रारम्भ हुनेछ ।
२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा:
 - (क) **"नगरपालिका"** भन्नाले सूर्योदय नगरपालिकालाई सम्झनु पर्दछ ।
 - (ख) **"कार्यपालिका"** भन्नाले सूर्योदय नगर कार्यपालिकालाई सम्झनु पर्दछ ।
 - (ग) **"नगर प्रमुख"** भन्नाले सूर्योदय नगरपालिकाको प्रमुखलाई सम्झनु पर्दछ ।
 - (घ) **"नगर उपप्रमुख"** भन्नाले सूर्योदय नगरपालिकाको उपप्रमुखलाई सम्झनु पर्दछ ।
 - (ङ) **"वडा अध्यक्ष"** भन्नाले सूर्योदय नगरपालिकाको चियाबारी पदमार्ग अवस्थित वडाहरूको वडाअध्यक्षलाई सम्झनुपर्छ ।
 - (च) **"वडा सदस्य"** भन्नाले सूर्योदय नगरपालिकाको चियाबारी पदमार्ग अवस्थित वडाको वडा सदस्यलाई सम्झनु पर्दछ ।
 - (छ) **"पदमार्ग"** भन्नाले सूर्योदय नगरपालिकाभित्र सञ्चालित चियाबारी पदमार्ग (Tea Trail) र सोसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण सहायक संरचनाहरू (सूचना पाटी, विश्राम स्थल, शौचालय, कोसेली घर, पार्क आदि) लाई सम्झनु पर्दछ ।
 - (ज) **"परियोजना"** भन्नाले पदमार्गमा आधारित पर्यटन विकास परियोजना (TTDP) लाई जनाउनेछ ।
 - (झ) **"पदमार्ग निर्माण उपभोक्ता समिति"** भन्नाले पदमार्गको निर्माण, पुनर्स्थापना, मर्मत सम्भार र संरक्षण गर्ने उद्देश्यले स्थानीय उपभोक्ताहरूबाट गठन भएको समितिलाई जनाउनेछ ।
 - (ञ) **"स्थानीय उपज"** भन्नाले पदमार्ग क्षेत्र र सूर्योदय नगरपालिकाभित्र उत्पादन हुने कृषि तथा वन पैदावार (चिया, अलैंची, अकबरे, अर्गानिक तरकारी), पशुजन्य उत्पादन, हस्तकलाका सामग्री र स्थानीय रैथाने खाद्य परिकारहरूलाई जनाउनेछ ।
 - (ट) **"स्थानीय समुदाय"** भन्नाले पदमार्ग आसपासका स्थानीय बासिन्दा, होटल, होमस्टे, पसल, पर्यटन व्यवसायी, कृषक र अन्य सेवा प्रदायक व्यक्ति तथा समुदायलाई जनाउँछ ।

- (ठ) "पदमार्ग मर्मत सम्भार कोष" भन्नाले दफा १२ बमोजिम स्थापना भएको पदमार्ग मर्मत सम्भार कोषलाई जनाउँछ ।
- (ड) "मर्मत सम्भार कोष सञ्चालक समिति" भन्नाले दफा १३ बमोजिम गठन भएको पदमार्ग मर्मत सम्भार कोष सञ्चालक समितिलाई जनाउँछ ।

परिच्छेद-२

पदमार्ग निर्माण उपभोक्ता समितिको गठन, काम, कर्तव्य र अधिकार

३. **उपभोक्ता समिति गठन:** (१) पदमार्ग निर्माण तथा पुनर्स्थापना सम्बन्धी कार्य गर्नका लागि समझदारी-पत्रमा व्यवस्था भए बमोजिम समावेशी "पदमार्ग निर्माण उपभोक्ता समिति" गठन हुनेछ ।
- (२) समितिमा कम्तिमा ४० प्रतिशत महिला र प्रमुख पदहरूमा कम्तिमा ५० प्रतिशत महिलाको उपस्थिति सुनिश्चित गर्ने ।
- (३) अन्य व्यवस्था सूर्योदय नगरपालिकाको स्वीकृत उपभोक्ता समितिको गठन, परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि बमोजिम हुनेछ ।
४. **उपभोक्ता समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:** उपभोक्ता समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिमको हुनेछ:-
- (क) स्वीकृत नर्स, डिजाइन र स्पेशिफिकेशनको आधारमा पदमार्गको निर्माण गर्ने गराउने ।
- (ख) पदमार्ग निर्माण गर्दा स्थानीय सीप, प्रविधि र ज्ञानको अधिकतम उपयोग गर्ने ।
- (ग) निर्माण कार्यको लागि आवश्यक पर्ने श्रमशक्ति र निर्माण सामग्री (ढुंगा, काठ, बालुवा आदि) को व्यवस्था अधिक मात्रामा स्थानीयस्तरबाटै व्यवस्थापन गर्न प्राथमिकता दिने ।
- (घ) निर्माण कार्यमा संलग्न श्रमिकहरूलाई समान कामको लागि समान पारिश्रमिकको सुनिश्चितता गर्ने र श्रम ऐन अनुसार दुर्घटना बिमाको प्रबन्ध मिलाउने ।
- (ङ) निर्माण सम्पन्न भएपश्चात् पदमार्ग सम्बन्धित संरचनाहरूको संरक्षण, नियमित मर्मत सम्भार र रेखदेख गर्ने मुख्य जिम्मेवारी लिने ।
- (च) पदमार्ग आसपास होमस्टे, कटेज, कफि सप, स्थानीय कृषि उपज केन्द्र, स्थानीय रैथाने उत्पादन गर्न स्थानीय नागरिकहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने ।
- (छ) कार्यपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिमको पदमार्ग निर्माण कार्यमा उपभोक्ताहरूको लागत साझेदारी जुटाउने ।
- (ज) पदमार्गको दिगोपनाका लागि आवश्यक पदमार्ग मर्मत सम्भार कोष स्थापना गर्नमा सहयोग गर्ने ।

परिच्छेद-३

चियाबारी पदमार्ग निर्माण, सञ्चालन र मर्मत सम्भार सम्बन्धी व्यवस्था

५. **चियाबारी पदमार्ग पहिचान र निर्माणको मापदण्ड:** (१) पदमार्गको पहिचान गर्दा आर्थिक, सामाजिक र वातावरणीय रूपमा अनुकूल र दीगोपना हुने गरी पहिचान गर्नुपर्नेछ ।
- (२) पदमार्गको निर्माण गर्दा "नेपालको पदमार्ग निर्माण सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड" र परियोजनाले निर्धारण गरेका वातावरणमैत्री तथा दिगोपनाका मापदण्डहरूको पूर्ण पालना गर्नुपर्नेछ ।

- (३) पदमार्गको आसपास सार्वजनिक शौचालय, आराम गृह, पार्क, पोखरी, धार्मिक स्थल मर्मत सम्भार, बगैँचा, रैथाने शिल्पकला तथा संस्कृति सिकाई केन्द्र लगायतका अन्य पर्यटकीय तथा साँस्कृतिक पूर्वाधारहरू निर्माण गर्ने ।
- (४) पदमार्गको नजिकैबाट समानान्तर रूपमा सडक निर्माण गर्ने कार्यलाई निरुत्साहित गर्ने ।
- ६. शौचालय सञ्चालन तथा सरसफाई:** (१) पदमार्ग आसपास निर्माण गरिएका सार्वजनिक शौचालयहरूको सरसफाई, मर्मत सम्भार र सञ्चालन गर्ने जिम्मेवारी नगरपालिका र वडाको समन्वयमा टोल विकास संस्था वा उपभोक्ता समितिले तोकेको कुनै व्यक्ति वा समूहलाई उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।
- (२) शौचालय प्रयोग गरेबापत लिइने शुल्क नगरपालिकाको आर्थिक ऐनले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ । संकलित शुल्कबाट उठेको रकम सोही शौचालयको सरसफाई, मर्मत सम्भार र पारिश्रमिक व्यवस्थापनमा खर्च गर्ने ।
- (३) पदमार्ग, पदमार्ग आसपास निर्माण भएका संरचना र शौचालयको नियमित अनुगमन, निरीक्षण सम्बन्धित वडा कार्यालय, टोल विकास संस्था र उपभोक्ता समितिद्वारा गर्ने ।
- ७. चियाबारी पदमार्ग आसपास निर्माण हुने संरचनाको सञ्चालन, व्यवस्थापन र मर्मत सम्भार:** (१) पदमार्ग आसपास निर्माण गरिएका रेष्ट हाउस, पार्क, पोखरी, कफि हाउस, चमेना गृह, उस्टवीन, पर्यटकीय संरचना तथा पदमार्गसँग सम्बद्ध अन्य संरचनाहरूको दिगो उपयोग गर्ने ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम निर्माण भएका संरचनाहरूको भाडा दर नगरपालिकाको आर्थिक ऐनले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ । उक्त संरचनाहरूको सञ्चालन नगरपालिकाको प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिम निर्माण भएका संरचनाहरूको सरसफाई, मर्मत सम्भार र सञ्चालन गर्ने जिम्मेवारी नगरपालिका र वडाको समन्वयमा जिम्मेवारी प्राप्त व्यक्ति/संस्थामार्फत गर्ने ।
- (४) पदमार्गमा रैथाने सीप, कला र संस्कृतिको जगेर्ना र पुस्तान्तरण गर्न रैथाने शिल्पकला तथा संस्कृति सिकाई केन्द्र स्थापना तथा सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।
- (५) उपदफा (१) बमोजिम निर्माण भएका संरचनाहरू सञ्चालन गरे बापत प्राप्त रकम पदमार्ग मर्मत सम्भार कोषमा जम्मा गरी उक्त पदमार्गको विकास, निर्माण र मर्मत सम्भारमा समेत खर्च गर्ने ।
- (६) पदमार्ग आसपास निर्माण भएका संरचनाहरूको नियमित रेखदेख, अनुगमन, निरीक्षण सम्बन्धित वडा कार्यालय, टोल विकास संस्था र पदमार्ग निर्माण उपभोक्ता समितिद्वारा गर्ने ।
- ८. चियाबारी पदमार्ग संरक्षण, सम्बर्द्धन र मर्मत सम्भार:** पदमार्ग र यसका सम्पूर्ण संरचनाको संरक्षण र नियमित मर्मत सम्भार गर्ने जिम्मेवारी पदमार्ग निर्माण उपभोक्ता समिति र सम्बन्धित टोल विकास संस्थाको समेत जिम्मेवारी हुनेछ ।

परिच्छेद-४

स्थानीय आर्थिक विकास, आय आर्जन र जीवनस्तर सुधार

- ९. स्थानीय उपजको उत्पादन, प्रवर्द्धन र बजारीकरण:** (१) पदमार्ग क्षेत्रमा अर्गानिक खेती तथा स्थानीय रैथाने बालीहरूको उत्पादन बढाउन कृषकहरूलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- (२) स्थानीय उपजहरू (चिया, हस्तकला, खाद्य परिकार) को गुणस्तर सुधार, प्याकेजिङ र ब्रान्डिङ गर्न नगरपालिकाले प्राविधिक सहयोग र तालिमको व्यवस्था गर्नेछ ।

(३) पदमार्गका निश्चित स्थानहरूमा स्थानीय उत्पादनको बिक्री तथा प्रदर्शनी कक्ष (कोसेली घर) स्थापना गर्न नगरपालिकाले सहजीकरण गर्नेछ, जसको सञ्चालन स्थानीय उद्यमी वा समूहले गर्नेछन् ।

(४) पदमार्ग आसपास होमस्टे, कजेट, कफि सप, स्थानीय कृषि उपज केन्द्र निर्माण गरी स्थानीय रैथाने उत्पादनको बजारीकरण गर्न स्थानीय नागरिकहरू स्वयम् अग्रसर हुन सक्नेछ ।

१०. आय आर्जन वृद्धि तथा जीवनस्तर सुधार: (१) पदमार्गमा आधारित पर्यटन सेवाहरू (जस्तै: होमस्टे, स्थानीय गाइड, भरिया, चिया पसल, क्याफे हाउस) सञ्चालन गर्न स्थानीय समुदायलाई प्राथमिकता र प्रोत्साहन गर्ने ।

(२) मौलिक कला तथा संस्कृति झल्कने घर तथा भौतिक संरचना निर्माण गर्ने स्थानीयलाई नगरपालिकाले सहूलियत तथा सहयोग प्रदान गर्न नीतिगत व्यवस्था गर्ने ।

(३) पदमार्ग सञ्चालनबाट स्थानीय जनताको आय आर्जन वृद्धि गरी जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन विशेष जोड दिने ।

११. पर्यटनमैत्री व्यवहार तथा स्थानीय संस्कृतिको प्रवर्द्धन: (१) पदमार्ग आसपास सञ्चालनमा रहेका होटल, होमस्टे र अन्य व्यवसायीहरूले पर्यटकहरूसँग शिष्ट र पर्यटनमैत्री व्यवहार प्रदर्शन गर्नुपर्नेछ ।

(२) पदमार्ग क्षेत्रमा रहेका परम्परागत संस्कार, संस्कृति, भेषभुषा, बाजा, मौलिक कला र रैथाने खानाको संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गर्ने ।

(३) पदमार्ग क्षेत्रलाई सफा, सुगन्ध र हरियाली बनाउने कार्य गर्ने ।

(४) पर्यटनमैत्री व्यवहार सम्बन्धी स्थानीय नागरिकहरूलाई तालिम प्रदान गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-५

पदमार्ग मर्मत सम्भार र पुनःनिर्माण सम्बन्धी व्यवस्था

१२. चियाबारी पदमार्ग मर्मत सम्भार कोष सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था : (१) पदमार्गको दिगोपनाको लागि पदमार्ग र पदमार्ग आसपास निर्माण भएका संरचनाहरूको मर्मत सम्भार र पुनःनिर्माण गर्न नगरपालिकामा एक पदमार्ग मर्मत सम्भार कोष स्थापना हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्थापना भएको कोषमा पदमार्ग निर्माण गर्दाको मर्मत सम्भार कोष कट्टी रकम, पदमार्ग प्रवेश शूलक, शौचालय शूलक, पदमार्ग आसपास निर्माण भएका संरचनाहरूबाट प्राप्त भाडा, दातृ निकाय, संघ-संस्था, पर्यटक, स्थानीय समुदाय, व्यक्तिबाट प्राप्त सहयोग र अन्य स्रोतहरूबाट प्राप्त रकम जम्मा हुनेछ ।

(३) कोषमा जुन प्रयोजनको लागि रकम प्राप्त भएको हो सोही प्रयोजन बाहेक अन्य कार्यमा कोषको रकम खर्च गर्न पाइनेछैन ।

(४) पदमार्ग मर्मत सम्भार कोषको बैंक खाता नगरपालिकाको आर्थिक कारोबार सञ्चालन हुने सरकारी बैंकमा सञ्चालन हुनेछ ।

(५) कोषको खाता सञ्चालन नगर कार्यपालिकको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वा निजले तोकेको अधिकृत स्तरको कर्मचारी र आर्थिक प्रशासन शाखा प्रमुख वा निजले तोकेको लेखाको कर्मचारीको संयुक्त दस्तखतबाट हुनेछ ।

(६) कोषको लेखापरीक्षण नगरपालिकाको कोषको लेखापरीक्षण गर्ने व्यवस्था अनुसार हुनेछ ।

१३. चियाबारी पदमार्ग मर्मत सम्भार कोष सञ्चाक समितिको गठन, काम कर्तव्य र अधिकार : (१) पदमार्ग मर्मत सम्भार कोष सञ्चालनका लागि देहाय बमोजिम पदमार्ग र पदमार्ग मर्मत सम्भार कोष सञ्चालक समिति गठन हुनेछ ।

(क) नगर उपप्रमुख - संयोजक

(ख) आर्थिक विकास समितिका संयोजक - सदस्य

(ग) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - सदस्य

(घ) आर्थिक प्रशासन शाखा प्रमुख - सदस्य

(ङ) योजना शाखा प्रमुख - सदस्य- सचिव

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठन भएको समितिको बैठकमा विषय विज्ञ र अन्य जनप्रतिनिधिहरूलाई आवश्यकता अनुसार आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(३) पदमार्ग मर्मत सम्भार कोष सञ्चालक समितिको बैठक संयोजकको निर्देशनमा आवश्यकता अनुसार बस्नेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम गठन भएको समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(क) पदमार्गको दिगो सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका लागि दिर्घकालीन कार्य योजना तयार गर्ने ।

(ख) स्वीकृत कार्य योजना आवश्यकतानुसार पदमार्ग र पदमार्ग आसपास निर्माण भएको संरचनाहरूको मर्मत सम्भार र पुनःनिर्माण गर्ने गराउने ।

(ग) पदमार्ग मर्मत सम्भार कोषको मितव्ययी र प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्ने ।

(घ) कोषको लेखापरीक्षण प्रचलित कानून बमोजिम गर्ने गराउने ।

परिच्छेद-५

विविध

१४. चियाबारी पदमार्ग निर्माण तथा सञ्चालन सम्बन्धी निर्देशक समिति गठन तथा काम, कर्तव्य, अधिकार:

(१) पदमार्ग पहिचान, निर्माण, सञ्चालन व्यवस्थापन सम्बन्धी नीतिगत र अन्य आवश्यक व्यवस्था गर्न नगरपालिकामा देहाय बमोजिम एक निर्देशक समिति गठन हुनेछ ।

(क) नगर प्रमुख - संयोजक

(ख) नगर उपप्रमुख - सदस्य

(ग) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - सदस्य

(घ) पदमार्ग अवस्थित वडाका वडा अध्यक्षहरू - सदस्य

(ङ) सहरी पूर्वाधार तथा बस्ति विकास शाखा प्रमुख - सदस्य

(च) परियोजनाको फोकल पर्सन - सदस्य- सचिव

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठन भएको निर्देशक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(क) पदमार्गको पहिचान, निर्माण, सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्न आवश्यक नीति र कानून निर्माण गरी स्वीकृतिका लागि कार्यपालिका समक्ष पेश गर्ने ।

- (ख) चियाबारी पदमार्गको दीगोपनाको लागि उक्त पदमार्ग क्षेत्रको थप सम्भाव्यता अध्ययन गराई स्वीकृतिका लागि कार्यपालिका समक्ष पेश गर्ने ।
- (ग) स्वीकृत नीति र कानूनको अधिनमा रही पदमार्ग र पदमार्ग आसपास निर्माण हुने संरचनाहरूको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी आवश्यक मापदण्ड निर्माण गरी लागू गर्ने ।
- (घ) पदमार्ग सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिलाई पदमार्ग निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापनमा आवश्यक सहयोग र सहजीकरण गर्ने ।
- (ङ) पदमार्ग र पदमार्गसँग सम्बद्ध अन्य संरचनाको निर्माण, विकास तथा मर्मत सम्भार सम्बन्धी मापदण्ड निर्माण गर्ने गराउने ।
- (च) पदमार्ग सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिले पेश गरेको पदमार्ग, पदमार्ग आसपास निर्माण भएका संरचना र शौचालयको नियमित अनुगमन, निरीक्षण गरी त्रैमासिक रुपमा प्राप्त प्रतिवेदनलाई कार्यपालिका समक्ष पेश गर्ने ।
- (छ) समय-समयमा पदमार्गको अनुगमन, निरीक्षण र नियमन गर्ने, गराउने ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिम गठन भएको समितिको बैठकमा आवश्यकता अनुसार विषयविज्ञलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ । यसरी बैठक बस्दा स्वीकृत नियमानुसार बैठक भत्ता प्रदान गर्न सक्नेछ ।

१५. चियाबारी पदमार्ग सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति गठन तथा काम, कर्तव्य, अधिकार : (१)

चियाबारी पदमार्गलाई दीगो र प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न चियाबारी पदमार्ग अवस्थित वडाहरूको छुट्टाछुट्टै पदमार्ग सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति गठन हुनेछ ।

- | | |
|---|---------------|
| (क) सम्बन्धित वडाको वडा अध्यक्ष | - संयोजक |
| (ख) सम्बन्धित वडाको पर्यटन क्षेत्र हेर्ने वडा सदस्य | - सदस्य |
| (ग) टोल विकास संस्थाको अध्यक्ष | - सदस्य |
| (घ) पदमार्ग निर्माण उपभोक्ता समितिको अध्यक्ष | - सदस्य |
| (ङ) सम्बन्धित वडाको सचिव | - सदस्य- सचिव |

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठन भएको पदमार्ग सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

- (क) पदमार्ग र पदमार्गसँग सम्बन्धित संरचनाहरूको संरक्षण, नियमित मर्मत सम्भार र रेखदेख गर्ने गराउने ।
- (ख) पदमार्ग आसपास होमस्टे, कजेट, कफि सप, स्थानीय कृषि उपज केन्द्र, स्थानीय रैथाने उत्पादन गर्न स्थानीय नागरिकहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने ।
- (ग) पदमार्ग क्षेत्रमा रहेका परम्परागत संस्कार, संस्कृति, भेषभुषा, बाजा, मौलिक कला र रैथाने खानाको संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गर्ने गराउने ।
- (घ) पदमार्ग निर्माण कार्यमा कार्यपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिमको उपभोक्ताहरूको लागत साझेदारी जुटाउन सहजीकरण गर्ने ।
- (ङ) पदमार्गको दिगोपनाका लागि आवश्यक पदमार्ग मर्मत सम्भार कोष स्थापना गर्नमा सहयोग र सहजीकरण गर्ने ।

(च) पदमार्ग क्षेत्रलाई सफा, सुग्घर र हरियाली बनाउन टोलबासीहरुलाई परिचालन गर्ने ।

(छ) पर्यटनमैत्री व्यवहार सम्बन्धी स्थानीय नागरिकहरुलाई तालिमको व्यवस्था गर्ने ।

(ज) पदमार्ग, पदमार्ग आसपास निर्माण भएका संरचना र शौचालयको नियमित अनुगमन, निरीक्षण गरी त्रैमासिक रुपमा निर्देशक समितिलाई प्रतिवेदन पेश गर्ने ।

१६. बैठक व्यवस्थापन: यस कार्यविधि बमोजिम गठित समितिको पदाधिकारी, सदस्य र आमन्त्रित सदस्यहरुले बैठक बसेको अवधिको बैठक भत्ता प्राप्त गर्न सक्नेछ ।

१७. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन: (१) यस कार्यविधिको प्रभावकारी कार्यान्वयनको नियमित अनुगमन गर्न वडास्तरीय अनुगमन समितिबाट हुनेछ । समय समयमा नगर स्तरीय अनुगमन समिति र नगरपालिकाबाट समेत अनुगमन निरीक्षण गर्न सक्नेछ ।

(२) अनुगमन समितिले पदमार्गको अवस्था, सरसफाई, स्थानीय समुदायले प्राप्त गरेको लाभ र आय आर्जनमा भएको वृद्धिको नियमित अनुगमन गरी सुधारका लागि कार्यपालिकामा सिफारिस गर्नेछ ।

१८. बचाउ: यस कार्यविधिमा उल्लेख भएका कुराहरु प्रचलित कानूनसँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म अमान्य हुनेछ र प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

१९. बाधा अड्काउ: यस कार्यविधिको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा अड्काउ परेमा कार्यपालिकाको बैठकबाट उक्त बाधा अड्काउन फुकाउन सक्नेछ ।